

Faunabeheer met het geweer

door: Hugh P. Gallacher

'Terwijl de plezierjacht door de eeuwen heen door de 'leisure class' bedreven werd ter wille van tijdspassing, aanzien en genoeg, schildert men haar de laatste tijd als een methode van faunabeheer af. Tussen haakjes: de suggestie wordt zelfs wel eens gewekt, als zou jacht *de* methode bij uitstek zijn - zo is het maandblad De Nederlandse Jager (het orgaan van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging) tevens het officiële orgaan van de Directie Faunabeheer, hetgeen een opmerkelijk licht werpt zowel op de onafhankelijkheid van deze overheidsinstelling alsook op haar genuanceerde opvattingen over 'beheer'. Het probleem is echter, dat het propageren van jacht als vorm van faunabeheer veelal vooruit loopt op de ontwikkeling van de wetenschappelijke kennis hieromtrent. Onze wetenschappelijke kennis over de regulatie bij dierpopulaties is namelijk nog lang niet in staat om in alle gevallen jacht als faunabeheer te rechtvaardigen. Integendeel: bij aandachtige studie blijkt nogal eens dat de jacht juist zinloos is als beheersmaatregel, of zelfs averechts werkt'. Op deze passage uit mijn artikel 'Is jagen moord?' (Natura, oktober 1975) heb ik een reactie ontvangen van ir. J. W. G. Pfeiffer, directeur van de dienst Faunabeheer. In een brief van 4 november l.l. schrijft hij mij o.a. 'U insinueert dat bij de Directie Faunabeheer ongenueanceerd gedacht zou worden over beheer en dat deze dienst niet onafhankelijk zou zijn van een particuliere vereniging. Naar mijn mening maakt u juist de fout, die u anderen verwijt: het oordelen zonder gefundeerde kennis terzake. Bovendien komt het voor mijn medewerkers nogal beledigend over. Overigens teken ik aan dat de bron van het door u genoemde 'opmerkelijke licht' niet bestaat: de ondertiteling van De Nederlandse Jager als officieel orgaan van Faunabeheer bestaat reeds sedert maart 1975 niet meer'. Tot zover ir. Pfeiffer. Afgezien van het

feit dat hij spreekt van 'reeds sedert maart 1975', terwijl dit (toen hij het schreef) *nog maar* enkele maanden geleden was, heeft hij met zijn laatste opmerking wel gelijk: inderdaad wordt momenteel De Nederlandse Jager niet meer betiteld als het officieel orgaan van Faunabeheer. Maar ik moet zeggen dat dit detail aan de algemene strekking van mijn betoog niets afdoet.

In de geciteerde alinea heb ik erop gewezen dat faunabeheer en jachtbedrijf nogal eens met elkaar geïdentificeerd worden, en dat het feit dat Directie Faunabeheer De Nederlandse Jager gebruikt als officieel orgaan, deze identificatie alleen maar verstrekt. Nu mag het waar zijn dat de laatste tijd de betreffende ondertitel wordt weggelaten, maar het blijft een onloochenbaar feit dat tot voor kort De Nederlandse Jager de spreekbuis was van zowel de jagersvereniging alsook van de Directie Faunabeheer. Indien twee of meer organisaties dezelfde spreekbuis hebben en nooit vermelden dat een of ander artikel het standpunt van slechts één van de organisaties vertolkt, kan de lezer niet anders concluderen dan dat de betrokken organisaties in hun opvattingen *niet onafhankelijk* van elkaar zijn. En aangezien in De Nederlandse Jager over faunabeheer nooit anders wordt gesproken dan in termen van doodschieten, vind ik deze opvattingen *niet zo erg genuanceerd*. Vandaar dat ik in mijn artikel een vraagteken plaatste bij de onafhankelijkheid en de genuanceerdheid van de Directie Faunabeheer.

Wat is nu precies de reden dat zeer onlangs een eind is gekomen aan de innige verhouding tussen De Nederlandse Jager en de Directie Faunabeheer? Eind 1974 is ir. Pfeiffer directeur geworden van de dienst. Zijn voorganger was een fervent jager en deze heeft er nooit een been in gezien om De Nederlandse Jager als spreekbuis te gebruiken. Pfeiffer echter wel: vandaar dat hij - zoals hij mij in een per-

soonlijk gesprek heeft verteld - kort na zijn indiensttreding daaraan een eind heeft gemaakt. Pfeiffers motief: het is onwenselijk De Nederlandse Jager als officieel orgaan te gebruiken omdat dit wel eens een opmerkelijk licht zou kunnen werpen zowel op de onafhankelijkheid van de Directie Faunabeheer alsook op haar genuanceerde opvattingen over beheer. Pfeiffer deelde dus mijn bedenkingen!

Ik moet echter constateren, dat andere aanwijzingen mij leren, dat de Directie Faunabeheer er tóch niet zulke genuanceerde opvattingen over beheer op na houdt. De opvattingen zoals die bijvoorbeeld in de brochure 'Het wildbeheer in Nederland' ten beste worden gegeven, zijn in het licht van de moderne ecologische inzichten ronduit onjuist. Wie de brochure openslaat, wordt in de veronderstelling gebracht dat hij een jagerspamflet in handen heeft: de tekst wemelt namelijk van jachttermen (laveien, vegen, zetten, e.d.). Gelukkig wordt dit proza m.b.v. een verklarende woordenlijst voor leken begrijpelijk gemaakt. Tot in haar terminologie verraaft de Directie Faunabeheer haar afhankelijkheid!

In de brochure worden interessante opmerkingen gemaakt over het feit dat de jagerman geen moordenaar is, doch een fijnbesnaarde dierenliefhebber: 'Onvermijdelijk blijft toch het onaangename slot: het doden van het wild. De jager zal dit, volgens de daarvoor geldende, zg. weidelijke, gebruiken zo zachtzinnig mogelijk doen' (p. 7). Bij zo'n opmerking moet ik tóch even terugdenken aan wat ex-jager Peter Scott zei over 'that host of cowering wounded birds which had died slowly and in pain at my hands'. Ik denk ook even aan de ontelbare halve treffers die gebruikelijk zijn in het jachtbedrijf en waardoor onnoemelijk veel dieren verminkt of ziek geschoten worden. Gelukkig wordt in de brochure ook uitgelegd waarom jagen nu eigenlijk noodzakelijk is. 'Aan bos-, land- en tuinbouw zou op den duur (...) onherstelbare schade wor-

den toegebracht als alle wildsoorten onbeperkt hun gang konden gaan en (...): wij hebben gewoon de ruimte niet om hen, in grote getale, te herbergen. Regulatie is dus noodzakelijk. In beschermde gebieden - de natuurreservaten - zorgt het roofwild er in zekere mate voor, dat dit op natuurlijke wijze gebeurt. Maar - nog afgezien van het feit dat een en ander bepaalde risico's met zich meebrengt - hun 'inbreng' is niet voldoende. En dan nog, stel dat dit wèl het geval zou zijn: hoe kunnen de roofdieren op hun beurt weer in toom gehouden worden?

Van welke kant je 't ook bekijkt: de mens zal regelend moeten optreden. Daarbij behoort het afschieten van het teveel aan wild' (p. 6). Voorbijgaand aan het vanuit ecologisch oogpunt verouderd taalgebruik ('roofdieren', 'roofwild'), zullen we ons hier richten op het populatie-dynamische inzicht dat uit deze tekst spreekt. 'Regulatie is dus noodzakelijk', daar draait het om. Inderdaad zou een ongebreidelde toename van Reeën, Herten en Wilde zwijnen niet wenselijk zijn. Hetzelfde geldt voor een ongebreidelde toename van Roodborstjes, Koolmezen en Winterkoninkjes. *Theoretisch* kan een ongebreidelde toename gigantisch zijn: één paar Roodborstjes kan per seizoen 10 jongen grootbrengen (twee broedsels met ieder vijf jongen) - toename: van 2 naar 12 exemplaren; wanneer deze vogels het volgend seizoen allemaal tot broeden komen, neemt hun aantal toe van 12 naar 72 - ieder jaar stijgt de populatiegrootte met een factor zes. Als dit zo tien jaar lang zou doorgaan, zou de stand tien miljoen maal zo hoog geworden zijn als in het beginjaar! (Lack 1970, p. 11). *in de praktijk* komt zo'n ongebreidelde toename echter gelukkig niet voor, noch bij Roodborstjes, noch bij Reeën, Herten en Wilde zwijnen: 'Most wild animals fluctuate irregularly in numbers between limits that are extremely restricted compared with what their rates of increase would allow' (Lack 1970, p. 1). De natuur zelf, en heus niet alleen in natuurreserva-

ten, beschikt over diverse, zeer complexe, doch uiterst effectieve regulatiemechanismen. Elke diersoort wordt gereguleerd, en wel door de hoeveelheid voedsel, door zijn predatoren, door ziekten, of door een combinatie van deze factoren. Het is gewoonweg ondenkbaar dat een soort 'onbeperkt zijn gang' zou kunnen gaan. Wanneer in de betreffende tekst uitsluitend over de regulatie door zogenaamd 'roofwild' wordt gesproken, is dit een ongepaste beperking: dat de inbreng van het 'roofwild' niet voldoende is, is het intrappen van een open deur. Met de bewering dat de mens noodzakelijk zou zijn om die 'roofdieren' op hun beurt weer in toom te houden, slaat men de plank wel bijzonder mis: 'When the prey is abundant the predator increases, which eventually causes the prey to decrease, which in turn causes the predator to decrease' (Lack 1970, p. 118). Biologen spreken van 'predator - prey oscillations' en doelen hiermee op de subtiel en effectieve wisselwerking tussen roofdier en prooi-soort. Deze in de loop van een langdurig evolutieproces verworven wisselwerking zorgt ervoor, dat beide soorten elkaars aantallen doeltreffend reguleren. De natuur met haar fijnzinnige regulatie-processen is als een porseleinkast: olifanten niet gewenst. Van welke kant je 't ook bekijkt: de mens zal helemaal niet regelen hoeven op te treden. De dieren hebben geen geweerdragende verkeersagent nodig, zij kunnen hun eigen zaakjes wel regelen. Al wat zij ons vragen, is dat wij de bestaande regulatiemechanismen niet al te zeer verstoren. In feite draagt de mens doelbewust bij tot de ontregeling van de natuurlijke regulatiemechanismen, namelijk door Herten, Reeën en Wilde zwijnen op grote schaal bij te voederen, en door hun natuurlijke predatoren, zoals b.v. Vossen, genadeloos te vervolgen. Het resultaat hiervan is dat de natuurlijke sterfte onder Herten, Reeën en Wilde zwijnen door voedselgebrek en predatie opzettelijk teruggebracht wordt. Gevolg van deze ingreep: de populatie is uit haar balans, de aantallen stij-

gen en ir. Pfeiffer kan in zijn brochure schrijven over de noodzaak van het 'afschieten van teveel aan wild'. Wie in de brochure zoekt naar andere vormen van wildbeheer behalve jacht, vangt bot. Van kافت tot kافت wordt over niets anders gesproken dan over de hoge wildstand die wij aan jagers te danken hebben, over de schadelijkheid van Kraaien, Eksters, Fazanten e.d. ('De Zwarte kraai is een rover van eieren en jonge vogels, soms zelfs van hazen en jonge eendjes' - sic!) en over de noodzaak om met behulp van het geweer de dierenwereld in het gareel te houden. Geen woord vindt men over het feit dat het dood schieten van dieren veelal niet de gewenste invloed op de populatiegrootte heeft, zoals uit onderzoekingen naar de Houtduivenstand is gebleken. Geen woord vindt men over het feit dat het doden van dieren in een bepaalde streek veelal betekent dat exemplaren uit aangrenzende gebieden het vacuum onmiddellijk opvullen, zoals het geval is bij de Vos - waardoor het gevaar van hondsdolheid (het argument voor de vossenjacht) alleen maar aangewakkerd wordt. Geen woord vindt men over het feit dat nog andere, ecologisch meer verantwoorde vormen van beheer bestaan, zoals bijvoorbeeld het beschermen van natuurlijke predatoren (vossen in de duinen teneinde de ongewoon hoge Fazantenstand te reguleren) en het achterwege laten van abnormale voedingen (waardoor Wilde zwijnen kunstmatig in leven worden gehouden en wrede drijfjachten noodzakelijk worden). Mijn conclusie is, dat de brochure 'Het wildbeheer in Nederland' spreekt met de mond van de jager. Het zou juister zijn wanneer de Directie Faunabeheer zich voortaan 'Directie jachthoofdoefening' zou noemen. Van genuanceerde opvattingen over 'beheer' kan ik vooralsnog niet veel vinden.

Ad

Kijndijk 51, Leiden

Verwijzing:

Lack, David, 1970, *The Natural Regulation of Animal Numbers*, Oxford.